

NABIRANJE IN PREPARIRANJE RASTLIN

GRADIVO ZA DELAVNICO

Foto: Dane Katalinič

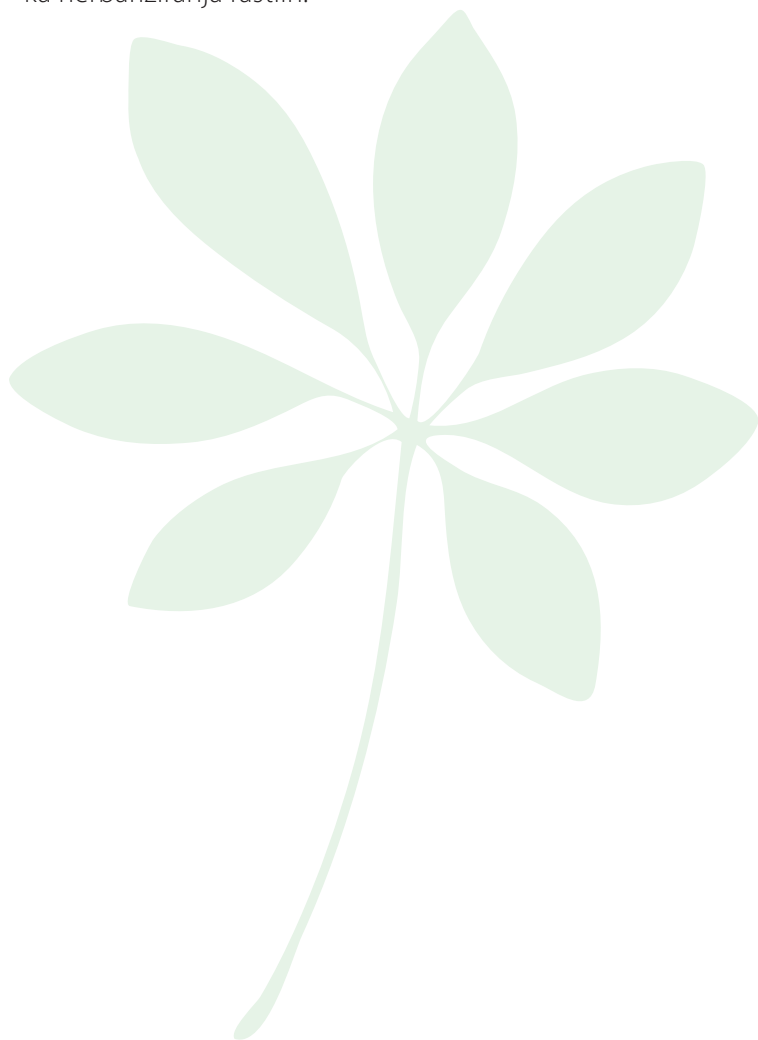
Dane Katalinič

Brdo pri Kranju,
september 2013

UVOD

Namen delavnice je, da se udeleženci delavnice seznanijo z aktivnostmi in postopki, kako uspešno nabirati in pripraviti rastline. Delavnica je namenjena udeležencem v projektu » ZELIŠČARSKI VRTNARSKI DNEVNIK » Gre za didaktično pojasnitev in izvedbo poteka herbariziranja rastlin.

NABIRANJE RASTLIN

Z nabiranjem in prepariranjem rastlin se srečujemo že v predšolskem obdobju, v vrtcu, nato v osnovni in srednji šoli pri naravoslovnih vsebinah.

Nabiranje rastlin je ena od pomembnih aktivnosti v naravi, ki lahko poteka v vseh letnih časih. Zbirko nabranih, posušenih in sistematično urejenih rastlin imenujemo herbarij. Beseda izvira iz latinske besede **herba**, ki pomeni **zelišče**.

Herbarij je zbirka rastlin, ki jo zbiralec – **herbarist** ureja s strokovnim namenom.

Nabiranje rastlin je ena najstarejših aktivnosti človeka in je ozko povezana s preučevanjem rastlin, poznavanjem njihovih lastnosti, možnosti rabe ..., skratka s pridobivanjem botaničnega znanja. Rastline nabiramo, ko je vegetativni razvoj rastlinskih organov najbolj bohoten in pester. Priporočljivo je, da naberemo več primerkov posamezne vrste. Zakaj? Pri obdelovanju materiala, pri procesu herbariziranja, lahko pride do poškodb. Posebna pozornost pri nabiranju rastlin moramo nameniti posameznim primerkom, ki so namenjeni za sušenje in trajno vlaganje v herbarij. Pazimo, da so čim bolj popolno ohranjeni tisti rastlinski organi oziroma deli, na katerih bo temeljilo določanje: podzemni in nadzemni deli stebela, spodnji in gornji listi stebela, cvetovi, plodovi s semeni. Pri drevesnih in grmovnih vrstah naberemo poleg vejic z listi tudi dele s cvetovi oziroma plodovi.

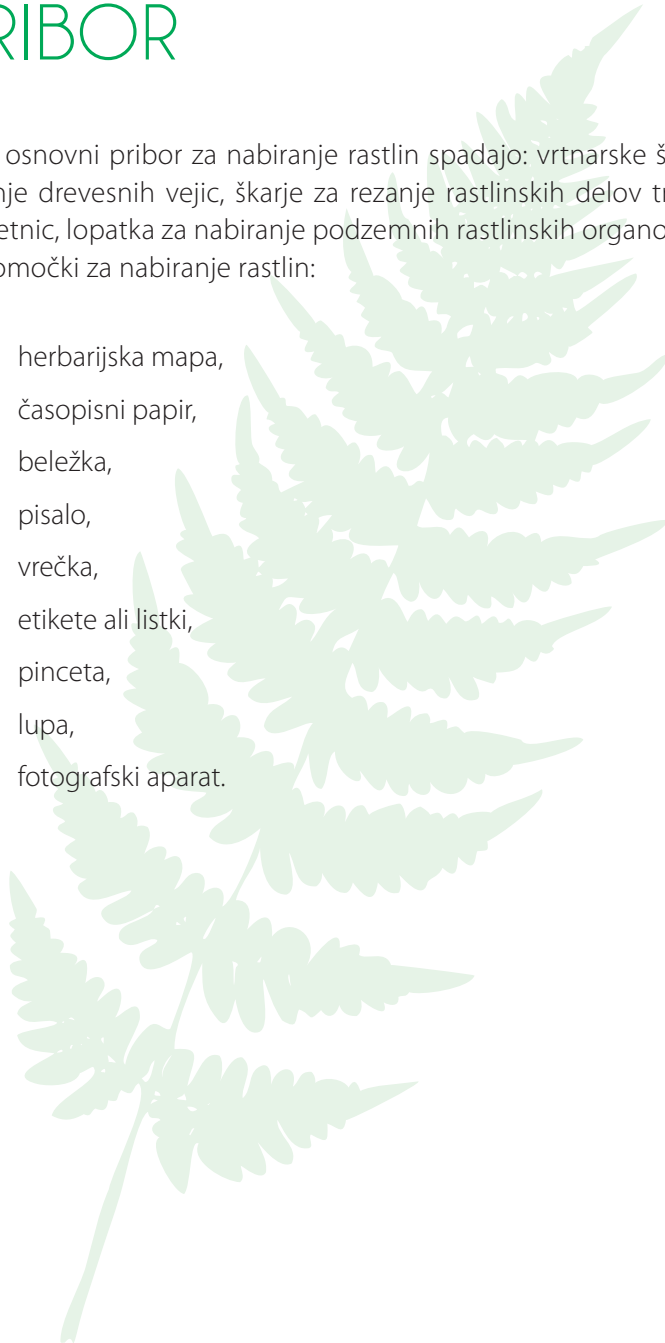
Kdaj je najprimernejši čas nabiranja?

Nabiranje rastlin za herbariziranje naj poteka v suhem, ne v deževnem ali meglenem vremenu, ne zgodaj zjutraj niti v večernem času zaradi rose. Nabrane vlažne rastline zahtevajo več pozornosti in obdelave pri sušenju, saj obstaja nevarnost, da počrniijo, splesnijo ali zgnijejo. Za herbarij nabiramo cele rastline z vsemi rastlinskimi organi: korenino (podzemni del) ter nadzemni deli: steblo, listi, cvet in plod.

PRIBOR

Med osnovni pribor za nabiranje rastlin spadajo: vrtnarske škarje za rezanje drevesnih vejic, škarje za rezanje rastlinskih delov trajnic in enoletnic, lopatka za nabiranje podzemnih rastlinskih organov. Drugi pripomočki za nabiranje rastlin:

- herbarijska mapa,
- časopisni papir,
- beležka,
- pisalo,
- vrečka,
- etikete ali listki,
- pinceta,
- lupa,
- fotografski aparat.

DOLOČANJE RASTLIN

Določanje rastlin je zahteven postopek, ki zahteva poznavanje osnovnih pojmov iz morfologije rastlin. Določena rastlina vsebuje značilnosti, ki jih zapišemo na nalepko. Zapis vsebuje naslednje podatke:

Družina:

Rod:

Vrsta:

Rastišče:

Kraj:

Datum:

Nabral:

PRIPOROČAMO, da herbarizirano in določeno rastlino na nalepki opremimo z naslednjimi podatki:

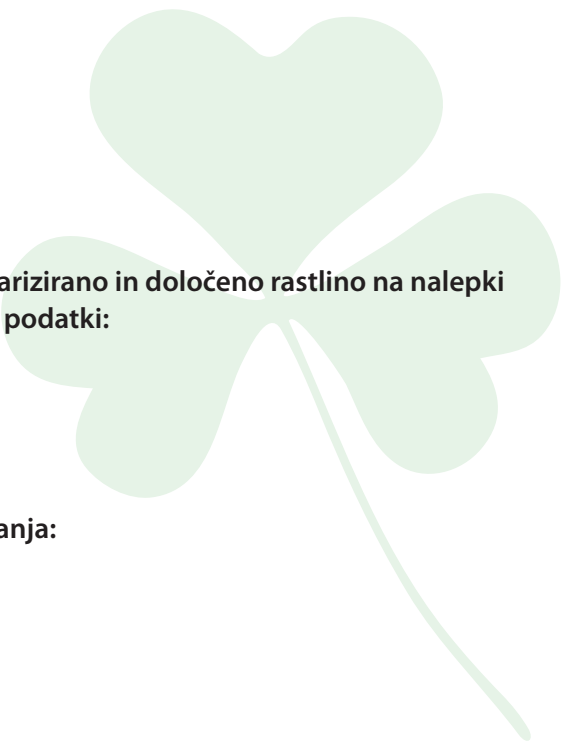
Slovensko ime rastline:

Rastišče:

Kraj, kjer je nabrana:

Dan, mesec in leto nabiranja:

Ime nabiralca:

HERBARIZIRANJE

Priprava rastlin za herbariziranje

Prepariranje nabranih rastlin je priprava rastlin za **HERBARIJ**. Ta faza postopka je pomembna saj je od nje odvisna kakovost in časovna trajnost preparirane rastline. Najpomembnejše je **sušenje** nabrane rastline. Bistvo sušenja je, da rastlino posušimo do tolikšne mere, da ni izpostavljena gnitju in plesnenju ter da ohrani vse najpomembnejše morfološke značilnosti vrste, ki ji pripada. Poznamo dva postopka sušenja:

- naravno,
- umetno sušenje.

Naravni postopek je sušenje, na katerega človek ne vpliva neposredno, na primer: sušenje plodov na zraku, v senci. Umetno sušenje je sušenje s pomočjo stiskalnice.

Če med nabiranjem rastline le vložimo med časopisne liste in jih ne stisnemo, je potrebno nabrane rastline v najkrajšem času preložiti na nove liste.

Rastline na papirju poravnamo, da vsi njeni vegetativni organi ležijo na papirju – papirni ploskvi, nato na rastlino položimo herbarijski papir ter nekaj listov časopisnega papirja. Enak postopek ponovimo z novo rastlino. Zakaj je pomembno vstavljati časopisni papir? Zato, ker časopisni papir vpija odvečno vlago in da se pri stiskanju ne poškodujejo vegetativni organi drugih rastlin, ki so pod njo. Po končanem vlaganju vsebino vložimo med dve trdi plošči in obtežimo.

Menjava papirja

Pri vsaki menjavi papirja bodimo pozorni, da ne izgubimo etiket – nalepk ali jih ne zamešamo med seboj.

Kdaj in kako pogosto zamenjati papir? Na splošno velja, da je potrebno papir zamenjati vsakodnevno prve tri dni, nato ga zamenjamo še nekajkrat v daljšem časovnem razmaku.

POSTOPKI

1. Rastlino položimo na herbarijski papir in prekrijemo s časopisnim papirjem.
2. Ko rastlino prekrijemo s papirjem, postavimo v stiskalnico in pokrijemo s pokrovno ploščo ter jo privijemo (obtežimo).
3. Sproti skrbimo za rastline v stiskalnici (menjava papirja) in poskrbimo, da se etikete ne pomešajo med seboj.
4. Posušene rastline postavimo na herbarijski papir. Tako pripravljene material je primeren za nadaljnjo obdelavo.

Vir: Katalinič, D., (2009). Priročnik za nabiranje in prepariranje rastlin, Pomurska založba, Murska Sobota

HERBARIJSKI LIST

Slovensko ime rastline:

Rastišče:

Kraj:

Datum:

Nabral: